

प्रतिज्ञापत्र

कोल्हापूर संस्थानातील कृषीव्यवस्था (१९०१-१९४९) - एक अभ्यास

या विषयावरील प्रस्तुतचा प्रबंध मी शिवाजी विद्यापीठाच्या एम्. फिल. या पदवीसाठी लिहिलेला आहे. हा प्रबंध अथवा त्याचा कोणताही भाग मी अन्यत्र कुठेही व कोणत्याही परिक्षेसाठी सादर केलेला नाही.

ठिकाण - कोल्हापूर
दिनांक - ३० जून २००७

श्री. रमेश बाळसो खोत
संशोधक

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, रमेश बाळासो खोत यांनी शिवाजी विद्यापीठाच्या एम्. फिल. पदवीसाठी सादर केलेला कोल्हापूर संस्थानातील कृषीव्यवस्था (१९०१-१९४९) - एक अभ्यास हा प्रबंध माझ्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केला आहे. प्रबंध लेखनात ज्या संदर्भ साधनांचा आधार घेण्यात आला आहे. त्याचा आवश्यक तेथे यथोचित निर्देश केला आहे.

रमेश बाळासो खोत यांनी हा प्रबंध स्वतंत्र्यरित्या लिहीला असून तो इतर कोणत्याही विद्यापीठातील, कोणत्याही अन्य परिक्षेसाठी सादर केलेला नाही.

सदर प्रबंध शिवाजी विद्यापीठाच्या एम्. फिल पदवीसाठी सादर करण्यास माझी अनुमती आहे.

ठिकाण - कोल्हापूर
दिनांक - ३० जून २००७

डॉ. (सौ.) नंदा द. पारेकर
मार्गदर्शक

छत्रपती राजर्षी शाहु महाराज

हरित क्रांतीचे जनक

छत्रपती राजाराम महाराज

ऋणनिर्देश

शिवाजी विद्यापीठातील एम्. फिल. पदवीसाठी कोल्हापूर संस्थानातील कृषीव्यवस्था (१९०१-१९४९) - एक अभ्यास या विषयावर प्रबंध सादर करताना या अभ्यासासाठी मला ज्या व्यक्ती संस्था, संघटना यांचे मार्गदर्शन व सहकार्य मिळाले त्यांचा मी ऋणनिर्देश करणे माझे मी भाग्य समजतो. कारण त्यांच्या सहकार्याशिवाय मी माझा अभ्यास पूर्ण ^{करू} शकलो नसतो.

एम्. फिल. पदवीसाठी प्रस्तुत विषयाचा प्रबंध पुर्णविस्थेत येण्याचे सर्व श्रेय शिवाजी विद्यापीठ, इतिहास विभागातील माझे मार्गदर्शक आदरणीय गुरुवर्य डॉ. सौ. एन. डी. पारेकर यांचे आहे. त्यांनी माझ्यामध्ये प्रबंध शिस्तबद्ध लिहण्याची जाणीव सातत्याने निर्माण केली. तसेच वेळोवेळी केलेल्या अमूल्य सूचना, त्यांच्या सोबतच्या दीर्घ चर्चा, हातचे काहीही न राखता केलेले मार्गदर्शन व सतत प्रोत्साहन देण्याची वृत्ती यामुळेच मी संशोधन करून शकलो. म्हणून त्यांचे आभार न मानता ऋणात राहणे पसंत करतो.

सतत प्रेरणा देणारे व नेहमी विचारपूस करणारे इतिहास विभागप्रमुख डॉ. अरुण भोसले, मराठा संशोधन केंद्राचे समन्वयक प्रा. डॉ. एम. ए. लोहार, डॉ. एम्. पी. पाटील, डॉ. पी. ए. पाटील, श्री. अवनिश पाटील, कविता पाटील या सर्व गुरुजणांचे आभार.

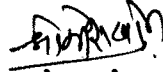
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, हातकणंगले येथील इतिहास विभागप्रमुख श्री. निरंजन कुलकर्णी आणि सौ. सर्वदे मॅडम यांचेदेखील मार्गदर्शन मिळाले म्हणून त्यांचेदेखील आभार.

दुर्मिळ साधनांची उपलब्धता करून देणाऱ्या संस्थांचा उल्लेख महत्त्वाचा आहे. कोल्हापूर पुराभिलेखागार मधील पुराभिलेखाधिकारी श्री. गणेश खोडके, श्री. आवळे, श्री. लाटकर, श्री. वाघ आणि प्रशांत या सर्वांच्या सहकार्यामुळे अनेक मुळ साधने प्राप्त झाली आहे. तसेच शिवाजी विद्यापीठातील बॅ. बाळासाहेब खर्डेकर ग्रंथालय, पुरातत्व विभागातील दुर्मिळ ग्रंथ उपलब्ध करून देणारे डॉ. बापूसाहेब माने आणि शफीक देसाई यांच्या सहकार्याबद्दल आभार.

स्वतः मुलाच्या शिक्षणासाठी कष्ट घेणारे माझे वडील श्री. बाळासो खोत व आई सौ. शोभा यांचे अनंत उपकार माझ्यावर आहेत. संशोधनासाठी आवश्यक ते मानसिक वातावरण निर्माण करणारे माझे बंधू श्री. विजय व अमर तसेच मामा-मुकूंद, मामी (बहिण)-वनिता, मावशी-अनुराधा, काका-संजय आणि आजोबा - दादा यांनी दिलेले सहकार्य विसरता येणार नाही.

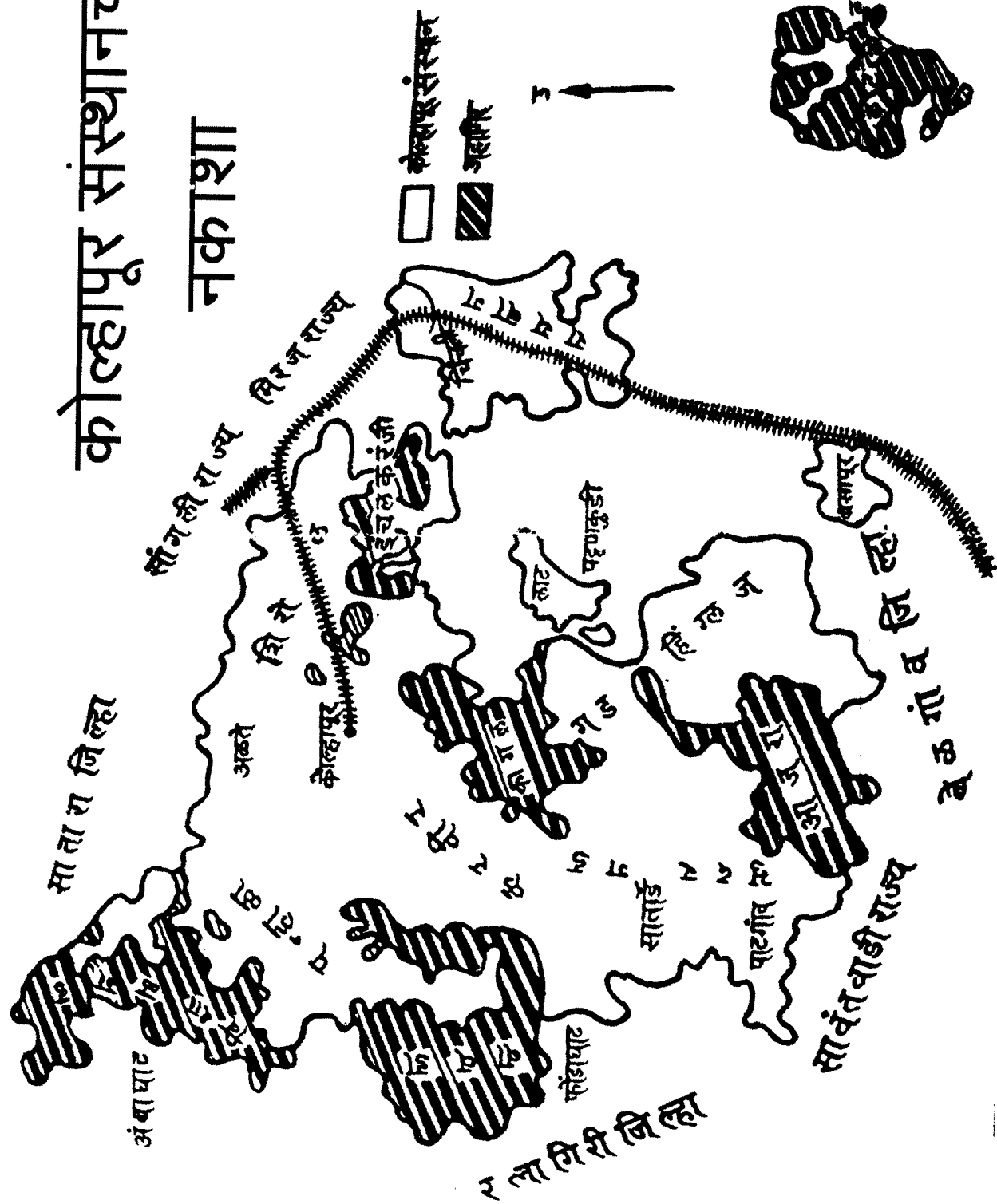
शेवटी प्रबंधाचे सुचक डी. टी. पी. करून देणारे श्री. अजित म. ढोबळे व श्री. उमेश दिवाण (श्रीअत्री कॉम्प्युटर्स) यांचे आभार मानून हा मजकूर पूर्ण करतो.

ठिकाण : कोल्हापूर

श्री. खोत रमेश बाळासो

दिनांक: ३० जून २००७

॥६॥५॥

अनुक्रमणिका

प्रकरण	शीर्षक	पृष्ठ क्रमांक
	Declaration	
	Certificate	
	ऋणनिर्देश	
पहिले	प्रास्ताविक	१ ते ८
दुसरे	कोल्हापूर संस्थान - भौगोलिक पार्श्वभूमी	९ ते २०
तिसरे	कोल्हापूर संस्थान - ऐतीहासिक पार्श्वभूमी	२१ ते ३८
चौथे	कोल्हापूर संस्थानातील कृषीव्यवस्था - पार्श्वभूमी	३९ ते ६३
पाचवे	संस्थानचे कृषीविषयक धोरण - १९०१ ते १९४९	६४ ते १२२
सहावे	उपसंहार	१२३ ते १२९
	संदर्भग्रंथ सूची	१३० ते १३८